

Cal tornar la precisió als mots i l'exactitud als conceptes

Diversitat o mestissatge

Joan Rendé i Masdeu

Diguem-ho clar: la manca d'esforç per una creativitat progressiva i rigorosa duu les cultures a la decadència i l'extinció i duu a l'acceptació i generalització d'un llenguatge ambigu i regressivament inoperant. Crear vol dir inventar de bell nou, i això en totes les activitats de la manifestació racional: sigui poesia, sigui música, sigui mecànica, indumentària, ideologia o política. I aquí és fonamental d'acceptar que res no es crea del no-res cada dia; fóra una estupidesa que ens hauria anul·lat, ja fa eres, la capacitat de la memòria. Heus aquí, doncs, una limitació que hem d'acceptar d'entrada. Una limitació o bé una regla del joc: l'evolució de la racionalitat i, per tant, de les seves produccions, es realitza mitjançant l'experiència i la crítica i l'autocrítica constant de l'experiència. Però això no ha d'invalidar, de cap manera, l'ideal i la tendència primordial de crear de nou.

Val la pena de remarcar, a tall d'exemple fort, que una de les ambigüitats de llenguatge que hem acceptat, cofois, ha estat el concepte de mestissatge. Tan ambigu i poc elaborat és aquest concepte, que molt sovint el fem anar acompanyat del de diversitat, això quan no els usem com a termes quasi equivalents. A la Festa de la Diversitat, un dels grans resultats espectaculars són les mostres de mestissatge. És a dir, que es dona com a bo i desitjable que la finalitat de preservar el que és divers sigui arribar al que és indistint. Sí, aquesta és la contradicció real: la diversitat és justament un dels conceptes antagònics del mestissatge. O val més enunciar-ho al revés: el mestissatge és un dels conceptes antagònics de la diversitat. N'hi ha un altre de més contrari a la diversitat, que és l'uniformisme, ara tan grat als interessos economicoculturals de la globalització.

Vull dir, amb això, que qualsevol experiència de mestissatge és una producció negativa? No, en absolut. Mentre tinguem consciència que barregem per

fer provatures eventuales, actes lúdics o obres de beneficència no transgredim els límits de la bona fe o del divertiment. També voldria afirmar que qualsevol producció mestissa realitzada per la renúncia amorosa de les dues parts em sembla lícita i, sobretot, preferible –i fins i tot palliadora– a qualsevol iniciativa uniformista generalitzadora.

Ras i curt: la defensa de la diversitat comporta radicalment el reconeixement i l'acceptació de les identitats i de les diferències mútues. El diàleg entre les característiques precises de totes les manifestacions d'una cultura i les característiques precises d'una altra és imprescindible per a la comprensió i l'harmonització del món. Ara bé, si aquest diàleg ha de comportar una cursa de claudicacions mútues –o encara pitjor, si són unilaterals, com passa més sovint– aleshores la humanitat sencera va perdent signes de diversitat i es va resignant a l'adopció d'una alteritat substitutòria, sense un veritable fonament antropològic, sense unes arrels de referència, sense camins autònoms de progressió.

És aquí on el mestissatge com a projecte global, com a desideratium cándid i ple de generositats toves, faria el joc als interessos globalistes de dissolució de les identitats i les diferències. Fóra considerar que cap món no és possible amb la persistència de la multiplicitat cultural autèntica. Fóra viure sota el temor que el progrés dels arbres des de les seves arrels perjudica per força el progrés del bosc.

És cert i inevitable que les distàncies globals físiques s'extingeixen. Però és precisament per això que les diferències es troben més a prop per entrar en un diàleg de

comprensió mútua i de preservació de la identitat de cadascú, des del respecte i, si pot ser, des de l'admiració i l'interessament. I aquí segurament que cal afegir-hi la llibertat d'adopció de qui vulgui ser adoptat, i també la possibilitat que una condició no hagi de comportar la renúncia i la desmemòria forçoses de la condició antecedent.

El mestissatge pot donar, en una primera etapa, productes atractius, aparentment nous i cridaners al desig. A llarg termini és el deixatament de la diversitat humana i, per tant, un món homogeni, avorrit, en el qual tot progressaria per les mateixes vies i tot tindria una coloració grisenca, poc distintiva. La persona, les comunitats abastables, tindrien poc o no res a dir-hi d'original. És clar que ja no caldria fer l'esforç de comprendre ningú, de discutir cap contradicció, d'arribar a pactes bilaterals o multilaterals, d'acceptar la prioritat de l'altre o de provar de convèncer l'altre de la meua, amb humilitat i civi-

litat, amb l'exercici rigorós de la racionalitat. En una situació com aquesta, la imposició de les grans diferències verticals mitjançant un poder únic seria un projecte fàcil i, atesa l'experiència que ens assetja cada dia, inevitable.

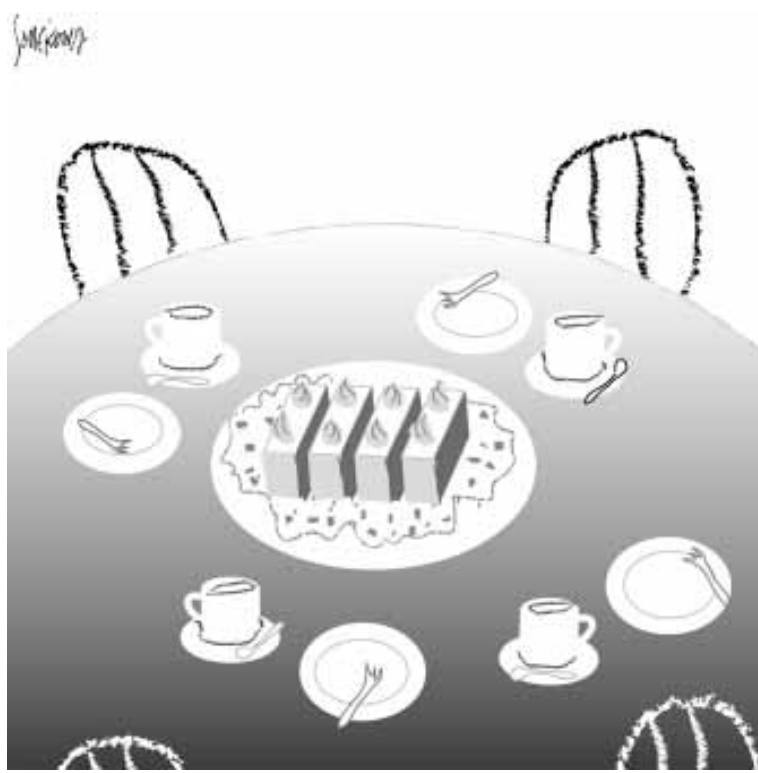
De manera que potser convindria que tornéssim la precisió als mots i l'exactitud als conceptes que representen. Convindria ser prudents amb els excessos de beneficència bleada i amb les abraçades compassives, que es basen en la picardia de disfressar els complexos d'inferioritat de l'altre perquè no els vulgui resoldre contra nosaltres. El món ha tingut una llarga tradició d'invasions i colonialismes que ara una part de les generacions contemporànies ens volem fer perdonar perquè, potser inconscientment o subconscient, tenim por del cop del qui pot tornar-s'hi. Hi ha, per tant, més hipocresia i fleumisme que no pas bon propòsit estructurat, raonable i ferm.

Tampoc no ens ha de fer vergonya de reconèixer que la mala sort d'uns no és sempre tota culpa de la perfídia dels altres. Si, amb una pietat poc rigorosa, acostumem el dissortat a viure sempre de la nostra subvenció o de la nostra almoïna, no li fem el favor d'incentivar-lo al creixement autònom i l'autoafirmació, que són dues condicions imprescindibles per a la justícia i la preservació de la diversitat. Si al qui té set li regalem,

generosos, fonts de Coca-cola, li arribarem a esborrar de la memòria la seva habilitat tradicional d'elaboració de quefir o de la beguda nutritiva que l'havia sostingut sempre. Potser val més que l'ajudem a descobrir un sistema per produir-ne més i que li aportem els coneixements i els recursos per mantenir-lo en conserva i en condicions sanitàries òptimes.

El mestissatge és un te amb pastissos compartit al voltant d'una taula amb la finalitat de fer coneixença entre desconeguts. Tot seguit ve la diversitat, que és la voluntat de comprensió i d'intercanvi de cada invitat amb cadascun de tots els altres.

• Joan Rendé. Escriptor

SHOZO SOMEKAWA

La decadència de la llengua catalana és a la palestra i cadascú hi diu la seva. Tant els optimistes com els pessimistes en cerquen les causes, i desemboquen en una mena de batibull en el qual, al meu parer, no s'hi troba la raó essencial. Tot seguit exposo la meua opinió, i que estudiosos i lectors facin les consideracions oportunes.

De causes i d'efectes n'hi ha a dojo, però sovint es barregen i sovint només atenyen la superfície. Que l'augment de la immigració fa que l'idioma dèbil quedi relegat davant del fort tant pot ser una causa com un efecte. I el mateix es pot dir del fet que els catalanoparlants es passin a l'espanyol de forma habitual, tot impedit que l'interlocutor practiqui el català si ho vol. Que tant la Generalitat com les administracions locals han d'esmerçar més esforços en l'assumpte resulta discutible, en funció de l'eficàcia que hom concedeixi a les polítiques lingüístiques en si mateixes. Entre tot això, sembla haver-hi una

L'ALTRA CARA

La salut del català

Eulàlia Solé

circumstància indiscutible, que és que estem parlant d'un idioma sense Estat, o amb un Estat tan petit com Andorra. No és pas anecdòtic esmentar Andorra, atès que allí el català tampoc no pot considerar-se una llengua reeixida, ja que es veu engolida tant pel francès com per l'espanyol. Llavors, ¿comptar amb un Estat és autènticament decisiu? ¿No deu ser que el que importa és el poder econòmic? Mentre que el PIB del país pirinenc resulta insignificant al costat del dels seus veïns, tampoc no podem amagar que la potència econòmica de Catalunya està decreixent.

L'aspiració que Catalunya posseeixi un Estat propi pot semblar impracticable de moment, però el que és lluny de ser una entelèquia és que es converteixi en un país econòmicament fort. ¿Algú suposa que l'anglès s'està imposant arreu del món perquè els Estats Units fan una política lingüística adient? No hi ha dubte que l'anglès ha assolit la categoria d'idioma franc a causa que és l'idioma propi del país més poderós del planeta. El català no vol arribar tan lluny, és clar, però per convertir-se en necessari al seu propi país i per gaudir de prestigi requereix que Catalunya re-

cuperi el pes productiu i comercial que havia tingut anys enrere, tant a l'Estat espanyol com a la resta del món.

Si l'aeroport de Barcelona fos internacional, amb vols diaris a les capitals més importants del món, i vols directes a altres urbs, el català es faria sentir i es faria llegir. I si també es fomentessin els aeroports d'altres ciutats catalanes, l'efecte s'ampliaria. Si el TGV permetés viatjar de Catalunya a tot Europa i tot l'Estat espanyol, perifèries incloses, la llengua del centre hauria de compartir espai. Si les empreses transnacionals triessin Catalunya per instal·lar-hi les seves agències, s'assabentarien que aquí el català és l'idioma de molts treballadors. Si Gas Natural hagués tingut èxit amb l'opa sobre Iberdrola, l'idioma de molts dels directius, els administratius i els conserges hauria estat el català.

O Catalunya s'espavila pel camí que s'havia espavilat fins fa poc, o la resta seran cataplasmes absolutament inútils, excuses per dissimular la ineficàcia.